

Vá»‹ thuá»‘c tuyá»†t vá»•i tá»« cÃçy nhá»• ná»“i

Á»ng gÁ»p cá»ša BS.CKII. Huá»nh Tá»n VÁ»
22/02/2017

VỀ thuŃc tuyÇt vÝi tē cây

nhí nÓi

* BS.CKII. Huónh T»n Vi

Nhí nÓi

là lojì cây quen thuŃc ß vùng quê, °ác biçt çn vŃi tác dāng cšm máu hiÇu qu£. TheoÁ Y Híc CŌ TruyÁn, cĩ nhĩ nÓi có vĒ ngít, chua, tính l°ing (mát huyçt), chĒ huyçt (cšm máu) vào 2 kinh can và th-n, tác dāng bŌ th-n âm, thanh can nhiÇt, làm en râu tóc... Cĩ nhĩ nÓi hay còn gĩi cũ mŃc, hçn liên th£o có tên khoa híc là Eclipta alba Hassk thuŃc hí cùc Asteraceae. Cĩ nhĩ nÓi míc th»ng éng có thÁ cao tŃi 80cm, thân có lông cęg. Lá míc Ńi có lông 2 m-t, dài 2 - 8cm, rŃng 5 - 15mm.

Cảm hoa hình Ńu màu tr»ng ß k½ lá ho-c Ńu

cành, lá b»c thon dài 5 - 6mm, cing có lông. Qu£ bç 3 cçnh, ho-c d't, có cánh, dài 3mm, rŃng 1,5mm, Ńu cāt, míc hoang kh»p nç ß nŃc ta. Gĩi là cũ nhĩ nÓi vì khi vò nát có nŃc chĒy ra nhŃ en.

Nhĩng công dāng

Thành phšn hóa híc: Có ít tinh dš, tannin, chĒt »ng, caroten và chĒt ancaloit gĩi là ecliptin. Có tài liÇu nói

trong cũ nhĩ nÓi có chĒa chĒt wedelolacton là mŃt chĒt curmarin lacton và tách °ác chĒt demetylwedelacton và mŃt flavonozit.

Cĩ nhĩ nÓi cing giŃng nhŃ vitamin KÁ có

tác dāng chŃng lçj tác dāng cça discumarin, chŃng chĒy máu tí cung trên Ńng v-t thí nghiÇm. Cĩ nhĩ nÓi không gây t ng huyçt áp, không làm giān mçh, không Ńc.

Nhĩ nÓi là cây cũ quen thuŃc ß các

vùng quê

Theo y híc cŌ truyÁn, cũ nhĩ nÓi có vĒ ngít,

chua, tính l°ing (mát huyçt), chĒ huyçt (cšm máu) vào 2 kinh can và th-n, tác dāng bŌ th-n âm, thanh can nhiÇt, làm en râu tóc, chĒ huyçt lõ, dùng chĩa can th-n âm kém, xuĒt huyçt nŃi tçng (chĒy máu dç dày, tiÁu tiÇn ra máu, thŌ huyçt do lao, rong kinh), kiçt lõ, viêm gan mçn, ch»n th»ng s»ng tšy ß loét, mŃn ngéa&

Trong dân gian thŃng dùng cũ nhĩ nÓi giā

v»t lšy nŃc Á uŃng cšm máu trong rong kinh, tr) ra máu, bĒ th»ng chĒy máu.

Còn dùng chĩa ho hen, họ lao, viêm cŌ hĩng, ngày dùng 6 - 12g dŃc dçng thuŃc s»c hay làm thành viên mà uŃng. Có ngŃy dùng chĩa nšm ngoài da, làm thuŃc míc tóc (s»c uŃng ho-c ngām vào dš, đĒa mà bôi), nhuŃm tóc.

Sách Nam dŃc thšn hiÇu cũ nhĩ nÓi dùng

Á chĩa chéng chĒy máu mii êm ngày không dĒt, lšy cũ nhĩ nÓi giā nát, »p vào giā mĩ ác và trên trán.

Sách Thšn nông bĒn th£o gĩi cũ nhĩ nÓi là

'thuŃc cšm máu nŃi tiçng'.

Sách Ńng bĒn th£o viçt, ngŃy bĒ chĒy

máu dĩ dŃi dùng cũ nhĩ nÓi »p s½ cšm, bôi nŃc lên Ńu thì tóc s½ míc lçj nhanh chóng.

iÁn nam bĒn th£o cho r»ng, cũ nhĩ nÓi

làm ch»c r ng, en tóc, chĩa khĩ 9 lojì tr).

BĒn kinh (ra Ýi cách ây 2000 n m) viçt:

'Máu chĒy không cšm, »p cũ nhĩ nÓi cšm ngay'.

Ngày nay, vĒ thuŃc này °ác

dùng nhiÁu trongÁ iÁu trĒ sŃt xuĒt huyçtÁ muxi truyÁn, ung thŃ và nhiÁu bÇnh khác.

ViÇn DŃc liÇu tēng nghiēn cĒu tác dāng cšm

máu và Ńc tính cça cũ nhĩ nÓi và nh-n thšy nó có kh£ n ng chŃng lçj tác dāng cça

dicumarin (thuŃc chŃng ông), cšm máu ß tí cung, t ng tr»ng lĩc tí cung. Cĩ nhĩ

nÓi không gây giān mçh, không hç huyçt áp, nhŃng có thÁ gây sšy thai.

Cĩ nhĩ nÓi trong mŃt sŃ bài thuŃc

Thõ huyçt và chÿ máu cam:Á Dùng cũ nhĩ nÓi c£ cành và lá t°ji giã lÿy n°Úc Ầ uÑng.
 Tiêu ra máu:Á Cĩ nhĩ nÓi n°Úng trên miçng ngói sçh cho khô, tán bÙt.
 Mxi lşn dùng 2 chÉ (8g) vÙi n°Úc cçm (Gia tàng kinh nghiÇm ph°ing).
 Tiãu ra máu:Á Cĩ nhĩ nÓi, mã Á 2 vĒ b±ng nhau, giã lÿy n°Úc ngày uÑng
 3 chén lúc ói (Y híc chân truyÁn). Ho-c nÿu cháo cũ nhĩ nÓi (100 g) vÙi 3 lát
 gëng.

Tác dăng °ãc biçt çn nhiãu nhÿt cça

nhĩ nÓi là cşm máu (çnh minh hĩa:Á Internet)

Tr) ra máu:Á CÙt n-m cũ nhĩ nÓi Ầ nguyên rÁ, giã nhuyÁn, cho vào 1

chén r°âu nóng, thành dĒch -c vëa uÑng trong, vëa ãp bã ngoài (B£o thí °Ýng
 ph°ing).

Chÿ máu dị dày - hành tá tràng:Á Cĩ nhĩ nÓi 50g, bçh c-p 25g, çi táo 4 qu£, cam th£o
 15g s-c uÑng, ngày 1 thang chia làm 2 lşn.

Vçt ét chêm nhĩ chÿ máu:Á MÙt n-m cũ nhĩ nÓi sçh nhai ho-c giã nhuyÁn ãp lênÁ vçt th°ing.

Chĩa râu tóc bçc sÙm:Á Cĩ nhĩ nÓi vÙi l°ãng tùy dùng, rĩa sçh, nÿu cô -c

thành cao rÓi cho n°Úc gëng, m-t ong vÙi l°ãng vëa ph£i, cô lçj lşn nĩa. Cho

vào lí, khi dùng lÿy 1 - 2 thìa canh hòa n°Úc un sôi còn ÿm ho-c cho ít r°âu çjo
 Ầ uÑng. Ngày 2 lşn, cao này có tác dăng bÕ th-n, ích tinh huyçt.

Ho-c: Cĩ nhĩ nÓi 1 - 2kg, cho vào n°Úc ép

lÿy dĒch -c trÙn vÙi bÙt nĩ trình tí ã °ãc chç sụn nh° sau: nĩ trình tí 300

- 1.000g ngâm r°âu 1 ngày, bóc vĩ, rang khô tán bÙt. Viên hoàn b±ng m-t ong. Mxi

lşn uÑng 10g. Ngày uÑng 3 lşn vÙi r°âu çjo hâm nóng. Hoàn này bÕ can th-n, xanh

en râu tóc, khĩi au l°ng gÑi.

Chĩa di mÙng tinh (do tâm th-n nóng):Á Cĩ nhĩ nÓi sÿy khô, tán bÙt. UÑng ngày 8g vÙi n°Úc cçm,
 ho-c s-c cũ nhĩ nÓi Ầ uÑng ngày 30g.

Rong kinh:Á nçu nh!, lÿy cũ nhĩ nÓi t°ji giã v-t lÿy n°Úc cÑt uÑng

ho-c cũ nhĩ nÓi khô s-c n°Úc uÑng. Nçu huyçt ra nhiãu, cşn phÑi hãp thêm tr-c

bá diÇp ho-c cây huyçt dã&

Tr» t°a l°ái:Á Cĩ nhĩ nÓi t°ji 4g, lá h¹ t°ji 2g giã nhuyÁn, lÿy n°Úc

cÑt hòa m-t ong chÿm lên l°ái cách 2 giY 1 lşn.

TrĒ chÿ máu cam, nôn ra máu tê dị dày,

thì dùng cũ nhĩ nÓi 30g, lá sen 15g, tr-c bá diÇp 10g, un sôi vÙi n°Úc và chia

ra uÑng làm 3 lşn trong ngày.

BĒ loét Ñng tiêu hóa chÿ máu, dùng cũ nhĩ

nÓi 30g, cũ bÿc 30g un sôi uÑng.

ChĩaÁ çj thÁ suy nh°ãc, thiçu máu, kém séc, n

không ngon, gşy ççu: cũ nhĩ nÓi 100g, cũ mşn trşu 100g, gëng khô 50g, các vĒ ch-t

nhĩ, sao sçj, khí thÕ, Õ vào 3 chén n°Úc dëa t°ji, nÿu còn 8 phân, uÑng ngày 2

lşn.

Chĩa ái ra máu:Á Cĩ nhĩ nÓi 30g, c£ cây mã Á 30g. C£ hai thé còn t°ji

rĩa sçh, giã, ép lÿy n°Úc uÑng (ho-c say b±ng máy sinh tÑ), còn chĩa c£m sÑt

nóng, ho, viêm hçng.

Chĩa phá nĩ chÿ máu tí cung:Á Cĩ nhĩ nÓi 15g, lá tr-c bá diÇp 15g. S-c uÑng ngày 1

thang, uÑng liãn 7 ngày.

Ngoài viÇc thanh can nhiÇt, d°áng th-n

âm, tác dăng cşm máu cça cũ nhĩ nÓi ã °ãc nghiên çú tÕng kçt qua lâm sàng bÇnh

sÑt xuÿt huyçt và trong phòng thí nghiÇm, mş ra cách gi£i thích çj chç tác dăng

cşm máu.

Do v-y, cşn b£o l°u vai trò cça cũ nhĩ nÓi

trong ph°ing pháp chĩa sÑt xuÿt huyçt, vì chÿ máu là mùt trong 2 ççu tÑ gây tí

vong lÙn nhÿt trong bÇnh này.Á